

หลวงปู่เทียน จิตตสุโก

โดย ผู้จัดการออนไลน์ 2 ตุลาคม 2545 16:12 น.

ชาติกำเนิดและชีวิตปฐมวัย

หลวงปู่เกิดที่บ้านนุสม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
เมื่อวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2454 ตรงกับวันอังคารเดือนสิบ
ปีกุน จัน 13 ค่ำ บิดาของท่านชื่อจัน มารดาชื่อ โสม
นามสกุลอินทพิว

หลวงปู่มีนามจริงว่า พันธุ์ อินทพิว เหตุที่ท่านเป็นที่
รู้จักในนามหลวงปู่เทียน ก็เนื่องจากท้องถิ่นของท่านนิยมเรียกชื่อกันตามชื่อของลูกคน
หัวปี บุตรชายคนแรกของหลวงปู่ชื่อเทียน ญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านจึงเรียกท่านว่าพ่อ
เทียน ภรรยาของท่านชื่อหอม ก็ได้รับการเรียกขานว่าแม่เทียนหอมเช่นเดียวกัน

ปฐมวัย หลวงปู่มีชีวิตในวันเด็กเช่นเดียวกับเด็กชาวบ้านในท้องถิ่นชนบท
ห่างไกลความเจริญทั่วไป ตื่นเช้าท่านก็ออกไปช่วยพ่อแม่ทำนา เลี้ยงวัว เลี้ยงควาย ตกเย็น
ก็ไล่ต้อนควายกลับบ้าน ท่านเล่าท่านไม่เคยได้มีโอกาสเรียนหนังสือในโรงเรียน
เนื่องจากในท้องถิ่นของท่านยังไม่มีโรงเรียน ถ้าจะเรียนก็ต้องเดินทางไปเรียนในท้องถิ่น
ที่เจริญกว่า ในสมัยนั้นการคมนาคมยังไม่สะดวก และโรงเรียนอยู่ห่างไกลจากบ้านท่าน
มาก

บรรพชาเป็นสามเณร เมื่อหลวงปู่อายุได้ราว 10 ขวบ หลวงปู่ของท่านซึ่งไป
เรียนหนังสือมาจากจังหวัดอุบลราชธานี ได้มาขอกับบิดามารดาของท่านให้ท่านบวช
เป็นเณรคอยรับใช้หลวงปู่ก่อนที่หลวงปู่จะบรรพชาเป็นสามเณร หลวงปู่ไปวัดที่
หลวงปู่อยู่เป็นประจำทุกเช้าเย็น วัดที่หลวงปู่จำพรรษาอยู่นั้นชื่อว่าวัดภูหรือวัดบรรพต
คีรีอยู่ไม่ห่างจากบ้านหลวงปู่ ตอนเช้าหลวงปู่ต้องนำอาหารและดอกไม้ไปกราบ
หลวงปู่แล้วจึงไปนา ตอนเย็นหลังจากตักน้ำที่คลองน้ำแล้วท่านก็จะไปวัด

ขณะที่บวชเป็นเณรอยู่กับหลวงน้ำ หลวงน้ำสอนหลวงพ่อให้ท่องนะโม ตัสสะ
ทำวัตรเช้า วัตรเย็น อาราธนาศีล อาราธนาธรรม คุณกษัยมทำกรรมฐาน เดินจงกรม
หลวงพ่อได้เรียนอักษรลาวหรือไทยน้อย และอักษรธรรม ซึ่งเขียนบนใบลานกับหลวง
น้ำ สำหรับการเรียนการสอนเป็นแบบปากเปล่า ไม่มีการเขียน ใช้วิธีจดจำ เวลากลางคืน
หลังจากเลิกเรียนหนังสือแล้ว หลวงน้ำจะพาหลวงพ่อเดินจงกรม หลวงน้ำเป็นพระที่
ขยันปฏิบัติ บางครั้งท่านก็ลุกขึ้นเดินจงกรมในเวลาตีกลางคืนหลวงพ่อเดินจงกรมห่างจาก
หลวงน้ำ 4-5 วา สำหรับการฝึกกรรมฐาน หลวงน้ำให้หลวงพ่อนั่งขัดสมาธิเพชร
หลับตาแล้วภาวนา หายใจเข้าให้ว่า "พุท" หายใจออกให้ว่า "โธ" หลวงพ่อเป็นสามเณร
อยู่กับหลวงน้ำเป็นเวลา 1 ปี 6 เดือน ได้เรียนมนต์คาถาจากหลวงน้ำพอสมควร
เนื่องจากขณะที่หลวงน้ำไปเรียนมูลกัจจายน์ที่จังหวัดอุบลราชธานี ท่านได้เรียนเวทมนต์
คาถาอาคมของเขมรด้วย เช่น คาถาใส่หนังบังควัน วัชระคุณุหน้าน้อย ซึ่งเป็นอาคมไล่ผี
เมื่อหลวงพ่อลาสิกขาบทแล้วท่านยังรู้สึกเสียดายช่วงเวลาที่บวชอยู่กับหลวงน้ำด้วยใน
ขณะนั้นท่านอยากมีความรู้ทางไสยศาสตร์อยากมีฤทธิ์ พิเศษ ได้ หายตัวได้ ย่อ
แผ่นดินได้ มีคาถาอาคม ฟันไม่เข้ายังไม่ออกเหมือนกับหลวงน้ำ ในสมัยนั้นท้องถิ่นที่
หลวงพ่ออาศัยยังมีความเชื่อเรื่องภูตผีปีศาจกันอยู่มาก ลูกผู้ชายต้องมีเวทมนต์ ไว้รักษา
ตัวเองและคุ้มครองรักษาคนในครอบครัวรวมทั้งญาติพี่น้อง หลวงน้ำจึงได้เมตตาอบรม
สั่งสอนหลวงพ่ออย่างเข้มงวดกวดขัน เพื่อจะได้ใช้ประโยชน์เมื่อสึกออกมาแล้วเป็นผู้
ครองเรือน

อุปสมบทครั้งแรก เมื่ออายุครบบวช หลวงพ่อได้มาบวชอยู่กับหลวงน้ำอีกครั้ง
โดยมีพระครูวิชิตธรรมอาจารย์ เจ้าคณะอำเภอเชียงคาน เป็นอุปัชฌาย์ ท่านได้ฝึกวิชาต่างๆ
กับหลวงน้ำเช่นเดิม คือฝึกกรรมฐานและเรียนเวทมนต์คาถาต่างๆ ท่านเล่าว่าไม่มีวิชา
อะไรเพิ่มขึ้น แต่ทำตามทีสอนไว้ให้เจริญขึ้น นอกจากนั้นเดินธุดงค์ ซึ่งเป็นการทำตาม
ประเพณียังไม่เข้าใจว่าธุดงค์หมายถึงอะไรการธุดงค์ที่หลวงพ่อทำในขณะนั้นคือ ไปอยู่
ตามป่าช้า ตามสวนไผ่ บ้านคน หรือตามกระท้อปลายนาไม่ห่างจากบ้านคนมากนัก
เพื่อให้ออกบิณฑบาตได้โดยไม่ลำบากจนเกินไป

การครองเรือน หลวงพ่อบวชเป็นพระอยู่ได้ 6 เดือน จึงลาสิกขาบท มารดาของ
ท่านได้จัดการให้ท่านมีครอบครัวเมื่ออายุราว 22 ปี ภรรยาของท่านชื่อหอม เป็นญาติ

กับท่าน มารดาของภรรยาท่านเป็นน้องของบิดาของท่าน ซึ่งท่านเรียกว่าแม่อา ทั้งท่าน และภรรยาต่างก็กำพร้าบิดามาตั้งแต่เด็ก ท่านอยู่กับภรรยามานานยังไม่มีบุตร จึงได้นำ บุตรของพี่สาวภรรยาท่าน ซึ่งแยกทางกับพี่เขยมาเลี้ยง ต่อมาท่านจึงมีบุตรชาย 3 คน ชื่อ เนียม เทียน และเตรียม เมื่อมีบุตรคนแรกชื่อนิยมใครๆ จึงเรียกท่านว่าพ่อเนียม ตาม ประเพณีนิยมของคนในท้องถิ่นที่เรียกชื่อกันตามชื่อลูกคนหัวปี ต่อมาบุตรคนแรกของ หลวงพ่อที่ชื่อนิยม ถึงแก่กรรมเมื่ออายุได้เพียง 5 ปี ท่านจึงได้รับการเรียกขานตามชื่อ ลูกคนที่สองตราบเท่าทุกวันนี้ บุตรคนที่สองของท่านถึงแก่กรรมก่อนที่ท่านจะมรณภาพ ราว 2 ปีเศษ

เวทย์มนต์คาถา หลวงพ่อเล่าว่าช่วงระยะที่หลวงพ่อกองเพชรราวาสอนอยู่นั้น ท่าน ได้ใช้เวทย์มนต์คาถาที่ร่ำเรียนมาจากหลวงน้ำอยู่เนืองๆ สมัยนั้นยังเชื่อเรื่องผีสาถกกันอยู่ มาก บางครั้งเพื่อนบ้านก็มาขอให้ท่านไปเป็นหมอมนต์ ไล่ผีให้คนเจ็บไข้ได้ป่วย สำหรับในครอบครัวท่านก็เป็นผู้คุ้มครองคนในบ้านและญาติพี่น้องที่เข้ามาให้คุ้มครอง ซึ่งเรียกว่ามาเข้าของรักษา

หลวงพ่อกเล่าว่าในขณะที่ท่านยังพอใจคาถาอาคม เวทย์มนต์ต่างๆ อยู่ อยากมี ฤทธิ์เดชอิทธิปาฏิหาริย์ หายตัว คำดิน มุดน้ำ เหาะได้เหมือนนก ทั้งนี้เนื่องจากท่านได้รับ อิทธิพลจากนิทานโบราณหลายเรื่อง อาทิ การระเควด สิ้นชัย สุริวงส์ แดงอ่อน ลิ่นทอง เป็นต้น

ท่านได้พยายามแสวงหาวิชาอาคมเรื่อยมา เมื่อเรียนกับหลวงน้ำจนหมดสิ้นแล้ว ท่านก็แสวงหาครูบาอาจารย์อื่นๆ ต่อไป หลังจากหลวงน้ำมรณภาพแล้ว ท่านได้ข่าวว่ามี อาจารย์ที่เก่งกว่าหลวงน้ำอยู่ที่เมืองลาวชื่อยาคูบุญมาดอนพุง ยาคูท่านนี้เลี้ยงนกยูงไว้ ท่านทำปลอกใส่ขานกยูงแล้วปล่อยไป ฝรั่งเอาปืนมายิงก็ยิงไม่ออก หลวงพ่อจึงไปอยู่กับ ยาคูบุญมาพรรษาหนึ่ง หลวงพ่อกเล่าว่าท่านได้ความรู้หรือจะเรียกว่าความโง่จากยาคูบุญ มาหลายเรื่องอันได้แก่ เวทย์มนต์คาถาอยู่ยงคงกระพันต่างๆ ที่หลวงพ่อกจำได้คือ "โอม รุลีๆ คอภูมีแผ่นทองกั้นพร้า หน้าผากภูแกร่งปานหิน ดินภูแกร่งปานเหล็ก ขนแข็งภูเท่า หนามคา ขนขากูเท่าขนเม่น กูจัดเต็นไปร้อยโยชน์พันวา พญามนต์ทั้งหลายจงมาบังกั้น ตนกู" เมื่อหลวงพ่อกไปปฏิบัติธรรมะ จนรู้ธรรมะแล้ว หลวงพ่อกจึงเข้าใจว่าคอกหลวงพ่อก

ไม่มีแผ่นเหล็กแผ่นทอง หน้าผากหลวงพ่อบุชช โนนชนนี้ก็ต้องแตก เท้าหลวงพ่อก็ไม่ได้
แข็งแรงเหมือนเหล็ก ถ้าเดินไปตามถนนหนทางเหยียบขวดเหยียบแก้วก็ต้องขาด เหยียบ
หนามก็ต้องตำ ท่านว่าคนโง่สอนคนฉลาดไม่ได้ คนฉลาดสอนคนฉลาดหรือสอนคนโง่
ให้ฉลาดได้

อุปนิสัยในเรื่องการทำบุญ หลวงพ่อได้เล่าให้ฟังว่าหลวงพ่อบุชชเป็นนักแสดงหาบุญ
ตั้งแต่อายุน้อย และได้เป็นผู้นำชาวบ้านทำบุญเสมอมา ในขณะนั้นท่านเป็น
ผู้ใหญ่บ้าน มีคนเคารพนับถืออยู่มาก ท่านเองอายุอยู่ในราว 27-28 ปี ท่านได้ชักชวน
ญาติพี่น้องเพื่อนบ้านในการทำบุญ แม้แต่ผู้ที่ได้ทำกรรมหนักถึงขั้นอนันตริยกรรม ท่าน
ก็ได้หาโอกาสให้เข้าร่วมทำบุญด้วย

อาชีพ หลังจากศึกษาบทแล้วหลวงพ่อก็ได้ยึดอาชีพทำนา ทำสวนและค้าขายเล็กๆ
น้อยๆ ซึ่งหลวงพ่อก็ได้เริ่มทำมาตั้งแต่สึกจากสามเณรแล้ว ต่อมาจึงมีเรือกระแชง 7 ลำ
ค้าขายขึ้นล่องระหว่างหนองคายและเชียงคาน การค้าขายได้ผลดีขึ้นเรื่อยๆ หลวงพ่อบอก
ว่าบิดาของท่านชำนาญในการเดินเรือค้าขายแต่ก็ได้เสียชีวิตลงตั้งแต่ท่านยังเป็นเด็ก
ภายหลังมีการตั้งกรมเกษตรขึ้น และมีการสั่งห้ามขนย้ายสินค้าเกษตรกรรมบางชนิด
หลวงพ่อก็ได้ไปค้าขายอยู่ที่เมืองลาว แต่ครอบครัวของท่านยังอยู่เมืองไทย ท่านได้ทำ
การค้าฝ้ายมีกำไรงดงาม ได้ขายเรือกระแชงและซื้อเรือกลไฟทำการค้าขึ้นล่องตามลำ
แม่น้ำโขง หลวงพ่อบอกว่าแม้ท่านจะประสบผลสำเร็จในการค้าขายเป็นอย่างดี แต่ท่านก็
ไม่มีความสุข แม้เวลาจะนอนก็มีแต่ทุกข์คิดถึงเรื่องเงินทองและสินค้าที่จะซื้อจะขาย

ชีวิตสมณะ การแสวงหาธรรม และปฏิบัติ

หลวงพ่อบอกว่าก่อนที่ท่านจะออกมาปฏิบัติธรรมจนได้รู้ธรรมะตามวิธีของท่าน
ท่านได้ทำกรรมฐานมาพอสมควร แต่กรรมฐานก็ไม่ช่วยให้หลวงพ่อบุชชหมดทุกข์ได้ มีผู้
กราบเรียนถามหลวงพ่อบุชชว่า ก่อนที่หลวงพ่อบุชชจะออกมาปฏิบัติธรรมนั้นท่านมีความทุกข์
อย่างไร หลวงพ่อบอกว่าครั้งหนึ่งคนที่เมืองลาวมาขอให้สำนักชินไปทองที่เมืองลาว ใน
ครั้งนั้นมีการทำกฐินถึง 5 กอง เนื่องจากมีหลายบ้านขอร่วมทอดกฐินด้วย และในการ
นำกฐินจะต้องมีมหรสพ เช่น หมอลำ ภาพยนตร์ให้คนชม หลวงพ่อบุชชได้ตกลงกับ

ภรรยาไว้ว่า การใช้จ่ายต่างๆ และการจัดหาอาหารให้แขกยกให้เป็นหน้าที่ของภรรยา
ท่าน ส่วนท่านจะรับอุปโภคบริโภคและรับแขกทางไกล ครั้นเวลาเช้าภรรยาของท่านถาม
ท่านว่าจะต้องจ่ายเงินค่าหมอลำเท่าไร ท่านรู้สึกโกรธมาก ท่านแล้วว่า "มันหนักจนลูก
แทบไม่ได้ มันตำเข้าในใจ" แต่ท่านข่มอารมณ์ไว้ มิได้แสดงให้ภรรยาของท่านทราบ
กลับตอบด้วยใบหน้ายิ้มแย้มว่าเป็นหน้าที่ของภรรยาท่าน แต่ความโกรธนั้นยังอยู่ในใจ
ของท่านหลังจากนำกลิ่นไปถวายที่ฝั่งลาว และกลับมารับประทานข้าวมือเย็นพร้อมกับ
ภรรยาและบุตรทั้งสอง ท่านได้กล่าวเปรยถึงเรื่องที่เกิดขึ้นในตอนเช้าว่า "คนไม่รู้จัก
เคารพนับถือก็อย่างนี้แหละ" ท่านกล่าวซ้ำหลายครั้งจนภรรยาของท่านรู้สึกสะอึดใจ เมื่อ
ภรรยาของท่านพาบุตรทั้งสองไปนอนแล้วจึงถามว่าท่านโกรธที่ถามเรื่องค่าหมอลำใช่
หรือไม่ เมื่อท่านตอบว่าใช่ ภรรยาของท่านจึงพูดว่าสามีภรรยาถามกันเรื่องการจับจ่ายใช้
สอยถือว่าผิดด้วยหรือ หลวงพ่อเล่าว่าท่านเห็นด้วยกับคำพูดของภรรยา ท่านรู้ว่าท่านผิด
มีมานะที่ฉวยอยากจะทำอะไร ภรรยาของท่านพูดว่า "เจ้าไม่พอใจ ละสิ โอ ! ข้อบรู๊จักเจ้า
ไม่พอใจก็นั่งหน้าตาอยู่ที่นี่นะ โอ ! เจ้าตกรกแล้ว"

หลวงพ่อก็เห็นจริงตามคำพูดของภรรยาท่าน คำพูดนี้กระทบใจท่านมากจนท่านถือ
ว่าภรรยาของท่านเป็นครูท่าน มีบุญคุณต่อท่านที่สุด แต่ก่อนท่านไม่เข้าใจว่าความโกรธ
นี้เป็นความทุกข์หนักเหมือนตกรก ภรรยาของท่านเองก็ไม่เข้าใจ แต่พูดไปตามอารมณ์
"เจ้าตกรกแล้วแม้ทำกลิ่น ก็บ่ได้บุญดอกเจ้า"

หลวงพ่อบอกท่านเล่าว่าท่านเองก็เข้าใจว่าท่านคงจะไม่ได้บุญเพราะท่านหนักใจอยู่ทั้ง
วันเมื่อภรรยาท่านพูดว่าท่านเช่นนี้ทำให้ท่านสบายใจขึ้น ออกจากความคิดแบบนั้นได้
แต่ยังไม่รู้จักวิธีที่จะออกจากความคิด ท่านคิดในใจว่าหากท่านยังเอาชนะความทุกข์แบบ
นี้ไม่ได้ ก็จะไม่เลิกละในการปฏิบัติธรรม

หลวงพ่อก็คิดถึงเรื่องนี้อยู่เป็นเวลาหลายปี ท่านพยายามทำการซื้อขายให้น้อยลง
ในที่สุดท่านตัดสินใจว่าจะไม่ทำมาหากินอีกต่อไป ท่านจึงได้สะสมบุญชิวและเงินที่
ตกค้างอยู่กับผู้ที่ค้าขายอยู่กับท่านให้เป็นที่เรียบร้อย หลวงพ่อบอกว่าเมื่อท่านจะทำอะไร
ท่านต้องคิดเตรียมไว้นานๆ ไม่ใช่ปุบปับทำ กว่าท่านจะจัดการเรื่องเงินทองต่างๆ
เรียบร้อยก็เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 4 ปี

ในคราวที่หลวงพ่อกลับจากปากลายหรือล้านช้าง ซึ่งเป็นระยะที่หลวงพ่จะเลิกทำการค้าขายแล้วนั้น หลวงพ่อได้มาพบเพื่อนคนหนึ่งซึ่งบวชเป็นพระอยู่ชื่อพระมหาศรีจันทร์ ได้เปรียญ 5 ประโยค อายุอ่อนกว่าหลวงพ่ราว 2-3 ปี พระมหาศรีจันทร์ได้เคยเดินทางขึ้นล่องระหว่างเชียงคานและหนองคายกับเรือกลไฟของหลวงพ่ และได้ธุดงค์ไปตามถ้ำ ตามป่าช้า ท่านอยู่ที่ตำบลพันพร้าว ซึ่งเป็นอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคายในปัจจุบันหลวงพ่ได้เคยอุปฐากถวายจังหัน ถวายเพลแก่ท่าน เมื่อท่านเดินทางขึ้นล่องไปกับเรือกลไฟของหลวงพ่

เมื่อได้พบกันที่หนองคายครั้งหลังนี้ หลวงพ่ได้คุยกับพระมหาศรีจันทร์ เรื่องการทำกรรมฐานตั้งแต่ 6 โมงเย็นถึง 6 โมงเช้า หลวงพ่ได้ถามปัญหาพระมหาศรีจันทร์หลายเรื่องในที่สุดพระมหาศรีจันทร์ท่านก็บอกหลวงพ่ว่าเรื่องวิปัสสนากรรมฐานนั้น หากจะถามเท่าไรก็ไม่มีวันจบสิ้น ผู้ใดอยากรู้ต้องลงมือปฏิบัติเอง

หลวงพ่ท่านได้ครุ่นคิดเรื่องการปฏิบัติที่พระมหาศรีจันทร์กล่าวกับท่านอยู่เป็นเวลากว่า 3 ปี เวลานั้นท่านยังไม่ได้ลงมือปฏิบัติ ยังคงแสวงหาอาจารย์ต่อไป

การตัดสินใจออกไปปฏิบัติธรรม หลวงพ่เล่าว่าเมื่อหลวงพ่อายุได้ 40 กว่าปี ท่านเลิกทำการค้าขายโดยเด็ดขาด ไม่มีงานการอะไรต้องทำ ท่านจึงเฝ้าแต่ครุ่นคิดไม่หยุดหย่อนว่าคนเราเกิดมาแล้วก็ตาย ไม่เห็นมีอะไรไปด้วย คนรวยก็ตาย คนจนก็ตายไม่เห็นมีอะไร มีแต่บาปกับบุญ ในที่สุดท่านจึงตัดสินใจออกปฏิบัติธรรม เพื่อหาทางพ้นทุกข์ให้ได้

ท่านได้บอกความตั้งใจของท่านกับภรรยา ภรรยาของท่านจึงได้จัดเสื้อผ้าใส่กระเป่าให้ท่านไม่ได้บอกภรรยาของท่านว่าจะไปอยู่ที่ใดและจะไปนานเท่าไรเพียงแต่บอกว่า หากท่านไม่ตายเสียท่านก็จะกลับมาอีก

การปฏิบัติธรรมและการรู้ธรรม หลวงพ่ปฏิบัติธรรมด้วยความตั้งใจและทำจริงๆ ปฏิบัติลงไปที่ใจ เนื่องจากหลวงพ่เป็นผู้แสวงหาและปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง และ

เป็นระยะเวลาานพอสมควร การเจริญสติและการศึกษาธรรมะของหลวงพ่อก็คือ
การศึกษาจากการปฏิบัติและประสบการณ์ของหลวงพ่อก็คือเป็นส่วนใหญ่ เวลาที่หลวง
พ่อรู้จักธรรมะให้ว่าพริบตาเดียวก็ได้ หรือว่าจะอีตาเดียวก็ได้ ในขณะที่หลวงพ่อก็รู้
เรื่องรูปเรื่องนาม รู้อุปขรรณ นามขรรณ รู้อุปโรค นามโรค รูปโรค นามโรค มี 2 อย่าง
หลวงพ่อก็พอใจ เมื่อหลวงพ่อก็รู้อุปโรค นามโรค โรคทางจิตใจดีแล้ว หลวงพ่อก็รู้จัก
ทุกขัง อนิจจัง อนัตตา รู้จริงๆ ไม่ใช่รู้กับตำรา รู้โดยญาณความรู้หรือว่าสติญา
ความหมายรู้จำได้

หลวงพ่อก็รู้จักสมมติ เมื่อรู้สมมติ หลวงพ่อก็คือเลยรู้จักศาสนาไม่ใช่ศาสนาอย่างที่เร
เคยถือมา รู้จักศาสนาเข้ามา ศาสนาแปลว่า คำสั่งสอนของท่านผู้รู้ ใครมีความรู้เรื่อง
อะไรต้องสอน สอนให้เราให้ผี สอนเรื่องฤกษ์ยามยามดี สอนอะไร คำสอนของผู้รู้
ทั้งนั้น สอนให้ตาเรานี้ให้หู สอนให้หูเรานี้ให้ฟัง สอนตัวเรานี้แหละ เรียกว่าตัวคนเป็น
ศาสนา หลวงพ่อก็คือเข้าใจตัวทุกคนนั้นแหละเป็นตัวศาสนา ดังนั้นไปฆ่าคน ไปตีคนไป
หลอกหลวงคนนั้น แปลว่าไปหลอกหลวงศาสนา เป็นบาป หลวงพ่อก็คือเข้าใจอย่างนั้น พุทธ
ศาสนาคือตัวรู้นี้แหละ ตัวสติ ตัวปัญญา ตัวสมาธิ จะว่าตัวอะไรก็รู้อะไรแหละ พลิกมือขึ้นก็รู้
ความรู้สึกนั้นแหละเป็นตัวพุทธศาสนา พุทธะจึงแปลว่าผู้รู้ แต่มันไม่ใช่รู้เฉพาะเท่านั้น มัน
รู้ให้แตกฉานจริงๆ ไม่ใช่แตกฉานนับเม็ดหิน เม็ดทราย ไม่ใช่อย่างนั้น คือแตกฉานใจ
ตัวเอง รู้ทุกข์ รู้สุข รู้วิธีทำให้ทุกข์เกิด รู้วิธีทำให้ทุกข์หมด หลวงพ่อก็คือว่าพุทธศาสนา
แปลว่า ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานด้วยธรรม

หลวงพ่อก็คืออุปสมบทครั้งที่สอง หลวงพ่อก็คือปฏิบัติและรู้ธรรมตั้งแต่ยังเป็นฆราวาส
หลวงพ่อก็คือบวชเป็นพระครั้งที่สองเมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2503 ที่วัดศรีคุณเมือง
ตำบลชุมหม่อม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีพระครูวิชิตธรรมาจารย์ เป็นพระอุปัชฌาย์
พระอธิการชุนเป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระอธิการสุบรรณ เป็นพระอนุสาวนาจารย์
ขณะนั้นหลวงพ่อก็คืออายุได้ 48 ปี

เมื่อบวชเป็นพระแล้ว หลวงพ่อก็คือทำหน้าที่ของท่านก็คือสอนธรรมะให้ทั้ง
พระสงฆ์และญาติโยมท่านเล่าว่าท่านสอนไปทุกที่ไม่จำกัดว่าอยู่ในวัดหรือกุฏิ แม้แต่คน
เดินอยู่บนถนนถ้าถามท่านๆ ก็แนะนำให้หรือบางครั้งหรือบางครั้งท่านก็ยังเคยเป็นผู้

ถามนำขึ้นก่อนก็มี ท่านมักจะถามผู้ที่ได้พบปะสนทนากับท่านว่าเขาผู้นั้นมีความทุกข์เดือดร้อนอะไรบ้าง ถือศาสนาพุทธมาก็ปีแล้ว และความทุกข์ลดน้อยลงไปบ้างหรือไม่ หรือยังคงมีความทุกข์อยู่ตามเดิม เพราะหากยังมีความทุกข์อยู่ตามเดิม แสดงว่ายังไม่เข้าใจหลักพุทธศาสนาเพียงเข้าใจหลักศีลธรรม ศาสนาศีลธรรม ไม่ใช่เป็นพุทธศาสนา เพราะศาสนาพุทธสอนให้คนมีปัญญา กำจัดเหตุแห่งทุกข์ลงได้

ครั้งหนึ่งที่ศูนย์เซนในประเทศสิงคโปร์ มีผู้เรียนถามหลวงพ่อเทียน จิตตสุโก ในที่ประชุมว่าท่านรู้ธรรมะถึงที่สุดหรือไม่ หรือยังมีธรรมะที่จะต้องปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุถึงอีก หลวงพ่อได้ตอบว่า

"สิ่งที่สูงที่สุดนั้น ย่อมไม่มีอะไรที่จะสูงยิ่งไปกว่าอีก สี่ที่ต่ำที่สุดนั้นไม่มีอะไรที่ต่ำไปกว่าอีก สี่ที่แดงที่สุดนั้นย่อมไม่มีอะไรที่จะแดงยิ่งไปกว่าอีก" คำตอบของท่านทำให้ที่ประชุมหนึ่งอิงไปชั่วขณะหนึ่ง ทุกคนต่างก็รู้สึกพอใจในคำตอบนั้น

นับเป็นเวลากว่า 30 ปีที่หลวงพ่อได้มานะบากบั่นอบรมสั่งสอนธรรมะแก่เพื่อมนุษย์โดยมิได้เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อยและอุปสรรคใดๆ ปฏิปทาข้อนี้ของท่านย่อมเป็นที่ซาบซึ้งใจแก่บรรดาศิษยานุศิษย์เป็นอย่างดี

หลวงพ่อเริ่มมีอาการอาพาธด้วยโรคมะเร็งมาตั้งแต่ต้นปี 2525 โดยท่านมีอาการอาพาธปวดท้องอยู่เนืองๆ ในระหว่างที่ท่านโปรดลูกศิษย์ที่ประเทศสิงคโปร์ครั้งแรก เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2525 นั้น ท่านมีอาการอาพาธปวดท้องอย่างรุนแรง จนถึงกับต้องลงนอนเหยียดยาวกับพื้นทันทีที่ท่านกลับเข้ามาในที่พัก หลังจากที่ท่านเดินจงกรมบนถนนหน้าบ้านพักท่านจำเป็นต้องเข้ารับรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลที่สิงคโปร์ ถึงกระนั้นท่านก็ยังคงเมตตาสั่งสอนชาวสิงคโปร์ผู้สนใจในการปฏิบัติอย่างใกล้ชิด และในคราวที่ท่านรับนิมนต์ไปโปรดลูกศิษย์ชาวสิงคโปร์ครั้งที่สองเมื่อเดือนตุลาคมปีเดียวกันนั้น อาการของโรคมะเร็งในกระเพาะอาหารได้ปรากฏขึ้นอย่างเฉียบพลัน ท่านจำเป็นต้องเดินทางกลับเพื่อเข้ารับการรักษาโดยทันทีตามคำแนะนำของคณะแพทย์ชาวสิงคโปร์

หลวงพ่อได้รับการผ่าตัดครั้งแรกที่โรงพยาบาลศิริราช หลังจากนั้นอีกหนึ่งปีท่าน

จึงได้รับการผ่าตัดที่โรงพยาบาลสมิติเวช จากการผ่าตัดครั้งที่สองนี้แพทย์พบว่า
โรคมะเร็งได้ลุกลามไปมากแล้ว แม้กระนั้นหลวงพ่อก็มิได้เคยแสดงให้เห็นถึง
ทุกขเวทนาแต่อย่างใด

เมื่อต้นปี 2529 ท่านจำเป็นต้องได้รับการผ่าตัดอีกครั้ง เนื่องจากแพทย์ตรวจ
พบว่ามีโรคมะเร็งเกิดขึ้นอีกที่ลำไส้ หลังจากนั้นท่านก็ยังคงได้รับการตรวจรักษาอย่าง
สม่ำเสมอจากคณะแพทย์ผู้เชี่ยวชาญของโรงพยาบาลสมิติเวช

แม้ว่าท่านจะอาพาธด้วยโรคที่มีความรุนแรงถึงชีวิต และก่อให้เกิดวิบากของ
สังขารซึ่งดูเหมือนว่าจะหนักหนาเกินกว่าจะกล่าวสำหรับคนทั่วไป แต่หลวงพ่อยังคง
ดำเนินชีวิตของท่านด้วยความปกติ ปกติทั้งกายและใจ ท่านยังคงทำหน้าที่ช่วยเหลือ
เพื่อนมนุษย์ให้ได้รู้ธรรมมากที่สุดเท่าที่ท่านสามารถจะทำได้ การเผยแผ่ธรรมในระยะ
หลังนี้จึงเป็นไปอย่างกว้างขวาง

แม้ว่าในช่วงปีสุดท้ายนี้สุขภาพของหลวงพ่อก็ทรุดโทรมลงอย่างน่าเป็นห่วง แต่
ท่านก็ได้ทุ่มเทแรงกายแรงใจของท่านในการปรับปรุงเกาะพุทธธรรม ทับมิ่งขวัญให้เป็น
สถานที่ปฏิบัติธรรมที่จะก่อประโยชน์สูงสุดให้แก่ผู้ปฏิบัติ พรรษาสุดท้ายท่านจึงได้ไป
จำพรรษาอยู่ที่ทับมิ่งขวัญ จังหวัดเลย แม้ว่าท่านจำเป็นต้องเดินทางมากรุงเทพฯ ถึงเดือน
ละ 2-3 ครั้ง เพื่อรับการตรวจรักษาตามที่แพทย์แนะนำ ท่านสู้ทนตรากตรำด้วยเมตตา
ธรรมหวังจะสร้างเกาะพุทธธรรมให้เป็นที่ผลิตผู้รู้ธรรมะออกไปอบรมสั่งสอนเพื่อน
มนุษย์ ท่านเคยพูดว่าต่อไปภายหน้าเกาะพุทธธรรมนี้จะเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมที่ไม่แพ้
ที่ใด

ปลายเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2531 หลวงพ่อก็อาพาธด้วยโรคนิวมอเนียดต้องเข้ารับ
การรักษาที่โรงพยาบาลประจำจังหวัดเลย และกลางเดือนสิงหาคม ขณะที่เดินทางกลับ
จากจังหวัดเลย หลวงพ่อถูกฝน ต่อมามิใช่สูงและอ่อนเพลียลง แพทย์ตรวจพบว่า หลวง
พ่อก็อาพาธด้วยโรคปอดบวมจำเป็นต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล ขณะเดียวกัน
อาการของโรคมะเร็งได้กำเริบหนักขึ้น สุขภาพของหลวงพ่อก็ทรุดโทรมลงอย่างรวดเร็ว
เป็นที่วิตกหวั่นใจแก่บรรดาศิษยานุศิษย์ แม้ว่าจะทราบดีว่าสภาวะจิตของท่านนั้นอยู่

เหนือวิบากทั้งปวงของสังขารแล้วก็ตามที่ วันหนึ่งศิษย์ที่เฝ้ารักษาพยาบาลได้กราบเรียนถามท่านว่า "หลวงพ่อดีมีเวทนา ลัญญา สังขาร วิญญาณ แต่ไม่มีทุกข์ ไซ้ใหม่ ขอรับ" ท่านยิ้มและตอบว่า "ไซ้"

วันที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2531 หลวงพ่อออกจากโรงพยาบาลและกลับมาพำนักที่วัดสนามในวันที่ 6 กันยายน ท่านปรารถนาที่จะกลับไปจังหวัดเลย บรรดาศิษย์ได้กราบเรียนทักท้วงว่าหากท่านเดินทางไปจังหวัดเลยในขณะนั้น ท่านก็จะต้องเดินทางกลับมากรุงเทพฯ อีก ในวันที่ 13 กันยายน เพื่อรับการตรวจร่างกายตามที่แพทย์นัด แต่หลวงพ่อกล่าวว่าท่านจะไม่กลับมาอีก และในวันที่ 7 กันยายน หลวงพ่อได้มอบหมายให้พระภิกษุรูปหนึ่งซึ่งเป็นผู้พยาบาลท่าน ติดต่อให้ศิษย์ที่ใกล้ชิดจองตัวเครื่องบินไปจังหวัดเลยเที่ยวบินวันที่ 9 กันยายน โดยท่านให้จองตั๋วเที่ยวไปเท่านั้น เพราะท่านจะไม่กลับมาอีก ทั้งนี้ท่านกำชับมิให้บอกผู้ใด ต่อมาเมื่อญาติโยมและบรรดาศิษย์ได้รับทราบข่าวว่าหลวงพ่อกำลังจะเดินทางกลับจังหวัดเลย ต่อพากันกราบเรียนขอร้องมิให้ท่านเดินทางไปจังหวัดเลยท่านกล่าวว่า "โรครักษาได้ แต่ชีวิตรักษาไม่ได้"

วันที่ 9 กันยายน หลวงพ่อเดินทางกลับจังหวัดเลยโดยมีศิษย์ที่เป็นพระภิกษุและที่เป็นฆราวาสกลุ่มหนึ่งเดินทางไปส่งท่าน ในขณะนั้นอาการของหลวงพ่อดูทรุดหนักจนเป็นที่น่าวิตกว่าร่างกายของท่านอาจจะไม่สามารถทนต่อความกระแบทกระเทือนจากการเดินทางได้ เมื่อเดินทางถึงทับมิ่งขวัญ จังหวัดเลย หลวงพ่อปฏิเสธที่จะฉันททุกชนิด แม้ว่าหลวงพ่อกจะมีวิบากของสังขารหนักหนาปานใด ท่านก็ยังเมตตาแสดงธรรมโปรดญาติโยมและศิษย์ที่มาเฝ้าอยู่ ณ ที่นั้น วันอังคารที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2531 เวลา 18.15 น. หลวงพ่อได้ละสังขารอย่างสงบ ณ ศาลามุงแฝกของเกาะพุทธธรรม ทับมิ่งขวัญ สถานที่ปฏิบัติธรรมที่หลวงพ่อดำเนินร่างกายแรงใจในช่วงสุดท้ายของชีวิต

ธรรมโอวาท

ธรรมโอวาท ของหลวงพ่อก็คือคำกล่าวหรือคำพูดต่างๆ แต่มีความหมายอย่างลึกซึ้งสำหรับผู้รู้ ผู้เข้าใจด้วยสติปัญญา และการประพฤติปฏิบัติธรรม หลวงพ่อกล่าวว่าคนฟังธรรมะมี 3 ประเภทประเภทที่หนึ่ง ฟังแล้วเข้าใจส่งเสริมสนับสนุน ช่วยท่าน

ประเภทที่สองฟังแล้วกลายเป็นฝ่ายตรงกันข้าม หาวิธีกลั่นแกล้ง ขัดขวาง ประเภทที่สาม ฟังแล้วก็แล้วไป ไม่มี ความสนใจแต่ประการใดพวกนี้ไม่เห็นด้วยกับคำสอนของหลวง พ่อก็สงสัยหลวงพ่อก็คงจะเป็นคอมมิวนิสต์ เช่น หลังจากที่หลวงพ่อเปิดอบรมวิปัสสนา อยู่ระยะหนึ่ง ก็เริ่มมีผู้กล่าวหาว่าหลวงพ่อเป็นคอมมิวนิสต์ เนื่องจากคำสอนของหลวง พ่อขัดแย้งกับสิ่งที่คนเหล่านั้นประพฤติกฎปฏิบัติอยู่หลวงพ่อสอนให้เลิกละธรรมเนียม ต่างๆ ซึ่งแท้จริงแล้วมิได้เกื้อกูลต่อการสร้างบุญสร้างกุศลแต่อย่างใด เช่น การฆ่าวัว ฆ่า ควาย หรือ การเลี้ยงสุกร เครื่องดองของเมา การเล่นการพนันในงานบุญ ท่านกล่าวว่า การกระทำได้กล่าวไม่ใช่บุญแต่เป็นบาป ผู้ที่ไม่เข้าใจจึงกล่าวหาว่าท่านลบหลู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี หลวงพ่อเล่าว่าบางคนไม่เข้าใจเรื่องการทำบุญ คนประเภทนั้น เมื่อไม่รู้จักบุญ ก็ยอมเอาบุญไม่ได้ หรือทำบุญแต่อาจกลายเป็นบาปไปได้

ธรรมโอวาท มักปรากฏในการเทศนาธรรมของหลวงพ่อ หรือมีผู้สนใจธรรมะไป ซักถามและสนทนาธรรมกับหลวงพ่อ ปัจจุบันสามารถหาฟังการเทศนาธรรมของหลวง พ่อจากเทปธรรมะที่มีผู้บันทึกเสียงเอาไว้ และสามารถหาอ่านหนังสือธรรมะของหลวง พ่อ ซึ่งผู้ปฏิบัติธรรมและญาติธรรมได้ดำเนินการจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มอยู่ประมาณไม่ต่ำกว่า 43 เล่ม เช่น วิธีปฏิบัติธรรมเพื่อเอาไปประยุกต์ใช้กับการงานทุกอย่างวิธีปฏิบัติ ธรรมทางลัด การเจริญสติสว่างที่กลางใจ ความรู้สึกตัว ธรรมะแท้ต้องรู้อย่างเดียวกัน พลิกโลกเหนือความคิด การประจักษ์แจ้งสัจจะ รู้อย่างไม่รู้ รู้อย่างผู้รู้ ความหลุดพ้น เป็นต้น

ธรรมโอวาท ที่ฟังแล้วเรียบง่าย มักไม่ปะปนไปด้วยสำนวนโวหาร เช่น

"การปฏิบัติธรรมะ นั้นวิธีใด ก็ดี ถ้ามั่นทำประโยชน์ให้กับเรา หมดข้อข้องแหว แต่ขอให้หมดจริงๆ ต้องปฏิบัติจริงๆ ไม่ใช่ปฏิบัติเพื่อหลอกตัวเอง ต้องปฏิบัติจริงๆ คน จริงย่อมรู้ของจริง"

"คนโง่ สอนคนฉลาดไม่ได้ คนฉลาดสอนคนฉลาดหรือคนโง่ได้"

"การถวายหมากพลู บุหรี เป็นเรื่องพอกพูนความชั่วให้พระมีความผิด เรียกว่าเอา

กิเลสไปให้พระ เราอยากละกิเลสแต่เราไม่รู้จักกิเลส"

"ความรู้สึกรู้ตัวเป็นรากเหง้าของบุญ ความไม่รู้เป็นรากเหง้าของบาป"

"ความสงบที่แท้จริงจะเกิดขึ้นต่อเมื่อ เราหยุดการแสวงหา ต่อเมื่อเราไม่ต้องวิ่งหาบุคคลอื่นนั้น เรียกว่า ความสงบ"

"การแสวงหาพระพุทธเจ้าก็ตาม แสวงหาพระอรหันต์ก็ตาม แสวงหาบรรพชนนิพพานก็ตาม อย่าไปแสวงหาที่ๆ มันไม่มี แสวงหาตัวเรานี้ ให้เราทำความรู้สึกตื่นตัวอยู่เสมอนี้แหละจะรู้จะเห็น" ฯลฯ

ปัจฉิมบท

จากประวัติของหลวงพ่อเทียน จิตตสุโข ทำให้ทราบว่าหลวงพ่อได้แสวงหาและปฏิบัติธรรมตั้งแต่บรรพชาเป็นสามเณร ซึ่งในขณะนั้นมีอายุได้ราว 10 ขวบ และขณะเป็นฆราวาสก็สนใจการทำบุญและแสวงหาธรรมะมาโดยตลอด จากคำนำในหนังสือปกติ : หลวงพ่อเทียน จิตตสุโข และสิ่งที่ฝากไว้ ซึ่งกลุ่มเทียนสว่างธรรมได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า "...นับเป็นประวัติชีวิตที่เรียบง่ายไม่มีสิ่งใดบ่งชี้ถึงความมหัศจรรย์หรืออำนาจเร้นลับเกินมนุษย์ธรรมดา ไม่มีความพิสดาร หรืออิทธิปาฏิหาริย์ใดใดอันจะเป็นเครื่องโน้มน้าวให้ติดตามต่อไปจนถึงสาระสำคัญที่สุดคือแก่นแท้ของธรรมะ เพราะสำหรับหลวงพ่อแล้วสิ่งนั้นเป็นเหตุให้บุคคลใช้เวลาในการเดินทางไปสู่ความหลุดพ้นยาวนานเกินความจำเป็น ด้วยอาจจะพลัดหลงหรือติดอยู่ในความมหัศจรรย์ของเปลือกของกระพี้ นั้น หลวงพ่อท่านจึงมุ่งเน้นให้เข้าใจในหลักปฏิบัติและให้ทุ่มเทความเพียรในการปฏิบัติซึ่งถือเป็นภาระกิจที่มนุษย์ทุกคนพึงกระทำให้แก่ชีวิตของตน..."

"บุคลิกภาพ อุปนิสัย และปฏิปทาของหลวงพ่อนำเคารพเลื่อมใส มีความปกติกายปกติใจอย่างเห็นได้ชัด เรียบง่ายและมีความเกรงใจผู้อื่นอยู่เป็นนิจ มีความกตัญญูต่อบุคคลที่ได้เคยช่วยเหลือเกื้อกูลท่าน ท่านมีความระลึกถึงและหาโอกาสตอบแทนความดีของบุคคลเหล่านั้นอยู่เสมอ หลวงพ่อมีความอ่อนโยนและเกรงใจผู้อื่น แต่ท่านก็มี

ความมั่นคงและเด็ดขาด" นี้เป็นคำกล่าว ของผู้ที่ได้มีโอกาสใกล้ชิดประเพณีปฏิบัติธรรม
และอุปัฏฐากหลวงพ่อ